

4. Пеліхос Є. Розширені підстави та строки затримання особи без ухвали слідчого судді, суду або постанови керівника органу прокуратури. URL: <https://advokatpost.com/rozshyreni-pidstavy-ta-stroky-zatrymannia-osoby-bez-ukhvaly-slidchoho-suddi-sudu-abo-postanovy-kerivnyka-orhanu-prokuratury-advokat-pelikhos/>

5. Торбас О. О. Розсуд у кримінальному процесі України: автореф. дис.... канд.. юрид. наук: 25.03.2021. Одеса, 2021. С. 10-12. // URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/14531/%D0%A2%D0%BE%D1%80%D0%B1%D0%B0%D1%81%20%D0%9E.%D0%9E..pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Науковий керівник: доц., к.ю.н. Волошина В. К.

Колодій Надія Анатоліївна, Мельник Тетяна Вікторівна

студентки 3-го курсу

факультету адвокатури та антикорупційної діяльності

Національного університету «Одеська юридична академія»

СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку з повномасштабним вторгненням Російської Федерації на територію України в країні було введено воєнний стан, що спричинило низку змін у всіх галузях українського права.

У перші дні вторгнення правоохоронна система зіткнулася з викликами, з якими ніколи раніше не мала справи, а якщо такі випадки і траплялися, то надзвичайно рідко. Поряд із тими кримінальними провадженнями, які розглядалися десятиліттями, з'явилася велика кількість таких явищ, як державна зрада, колабораційна діяльність, мародерство, насильство над населенням, що в свою чергу потягло за собою необхідність зміни процедур слідства.

Так, великі зміни були і в галузі кримінального процесуального права. Доданий у 2014 році розділ IX-1 декілька разів змінювався відповідно до умов, що панували в країні.

Назва відповідного розділу, присвяченого досудовому слідству, змінювалася не один раз впродовж останніх років. Так, Законом України від 15.03.2022 р. № 2125-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав» [2]

назва стала звучати як «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації та/або інших держав проти України», а текст було доповнено ст. 616 КПК України.

І нарешті, 14 квітня 2022 року набув чинності Закон № 2201-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» [3].

Особливо зміни торкнулися статті 615 КПК, а також з'явилося доповнення у вигляді статті 615¹ КПК. Через ряд обставин, що спричиняють введення воєнного стану, проводити слідчі (розшукові) дії стає небезпечно, або проведення таких дій унеможливлене, а отже, їх видозмінюють.

Так, проведення обшуку або огляду житла за звичайних умов повинно відбуватися лише за присутності понятих, які разом із слідчими фіксуються у відповідних документах. За воєнного стану, їх присутність є неов'язковою, здебільшого через небезпеку, якої вони можуть зазнати. Так, їхнє життя та здоров'я виносяться на перший план, оскільки під час огляду вони можуть потрапити під обстріл, або потрапити до житла, де є заміновані предмети (особливо, якщо це приміщення знаходиться в зоні бойових дій, або було в такій зоні). Також значну роль відіграє той факт, що в країні введена комендантська година, що унеможливорює перебування на вулиці у цей час осіб, що не мають відповідного дозволу, засвідченого перепусткою.

Проте, це не означає, що зміна загального порядку залишає для огляду лише слідчих. Так, під час огляду чи обшуку житла повинна вестись повна відео фіксація процесу, з подальшим залученням цих матеріалів до справи. Таким чином, залишається контроль зі сторони за діями слідчого, але без небезпеки для життя та здоров'я понятих.

Наступною зміною, що набула чинності згідно із законом, стала фіксація результатів слідчих дій. У окремих регіонах нашої держави проводити фіксацію є дещо проблематично, оскільки можуть виникати технічні проблеми. Таким чином, законодавець мав вирішити проблему, яка загрожувала правильному проведенню слідчих дій.

З огляду на нову назву ст. 615 КПК можна прийти до висновку, що відповідний виняток – неможливість фіксування з технічних при-

чин – може бути застосований до всіх випадків, коли КПК передбачає технічне фіксування процесуальних дій під час досудового розслідування. Шляхом вирішення цієї проблеми є фіксування усіма можливими засобами і внесення даних до єдиного реєстру досудових розслідувань як тільки виникне можливість.

Не дивлячись на ту зручність, що нам дають ті зміни, постає ряд проблем, з якими ми можемо зіткнутись у майбутньому. Перш за все, слід зазначити щодо відео фіксації. У сучасному світі комп'ютерні технології є невід'ємною частиною людського життя, і відповідно з'явилося багато експертів у даній галузі. Будь-яка відео фіксація може бути оскаржена через підозру у підробці чи заміщенні окремих фрагментів тими, що допомогли б спотворити картину скоєного злочину. Дане питання не регулюється, і за справді якісної роботи хакерів неможливо знайти ряд змін, яких зазнають подібні записи. Також значною проблемою може стати незахищеність користувацьких даних, які також мають місце бути у такому фіксуванні. Таким чином будь-яка персональна інформація без згоди особи може бути оприлюднена і використана у нерідко неправомірних цілях.

Відсутність єдиного критерію фіксації таких слідчих дій в умовах війни спричинить ряд проблемних ситуацій у майбутньому. Тому, для законодавця наразі слід визначитись із чітким механізмом проведення таких дій, з подальшим удосконаленням системи. Сюди слід врахувати і захищеність даних, і перевірку на достовірність (чому може допомогти одночасна фіксація декількома пристроями), можливість проведення такої фіксації слідчими органами (забезпечення відповідних компетентних осіб пристроями), а також створення окремої бази даних, з посиленням захистом для попередження можливих хакерських атак.

Слід зазначити, що у нинішній редакції КПК України [4] передбачена процедура відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження в умовах воєнного стану (ст. 615-1 КПК), що є важливим додатком, оскільки в теперішній час у місцях проведення активних бойових дій нерідко не залишається нічого, що можна було би відновити чи врятувати.

Таким чином, ми можемо виокремити ряд проблемних питань, які з'являються в процесі введення таких новел. І хоча ці положення вводяться лише на певний час та будуть відмінені одразу зі зняттям воєнного стану в країні, після чого усі слідчі (розшукові) дії будуть

виконуватися відповідно до Кримінального процесуального кодексу, положення якого регламентують діяльність органів слідства, нам необхідно створити міцний базис для попередження несподіванок та провести дії превентивного характеру, щоб уникнути проблем у майбутньому.

Такі положення забезпечуватимуть нормальну діяльність механізму кримінальної юстиції і, відповідно, дозволять ефективно проводити слідчі (розшукові) дії навіть за таких несприятливих умов як війна.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав»: Закон України від 15.03.2022 № 2125-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2125-20#Text>

2. Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану»: Закон України від 14.04.2022 № 2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Волошина В. К.

Кальчева Ірина Сергіївна, Контарь Мар'яна Олександрівна

студентки 3-го курсу

факультету адвокатури та антикорупційної діяльності

Національного університету «Одеська юридична академія»

«ДЕЛЕГУВАННЯ» ПОВНОВАЖЕНЬ СЛІДЧОГО СУДДІ КЕРІВНИКАМ ВІДПОВІДНИХ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Судовий контроль, що виступає невідкладним інструментом судового захисту прав, свобод та інтересів учасників кримінального провадження, покликаний в повному обсязі забезпечити реалізацію засади змагальності на стадії досудового розслідування. Саме завдяки існуванню слідчого судді в якості незалежного арбітра на стадії